

‘Kruisen is niet voor rommelboeren’

Details, daar gaat het om bij familie Hendriksen in Blankenham. Door veel beschikbare arbeid groeit het bedrijf geleidelijk door en zijn er inmiddels fosfaatrechten aangeschaft. Rotatiekruising vormt de spil van het bedrijf en zorgt voor goede technische cijfers en een hoog rendement.

TEKST FLORUS PELLIKAAN

BEDRIJFSPROFIEL

namen	Cor, Jan en Giesela Hendriksen
plaats	Blankenham
aantal melk- en kalfkoeien	160
aantal stuks jongvee	90
grondgebruik	82 ha eigendom, 4,5 ha pacht
rollend jaargemiddelde	10.414 4,35 3,63
tussenkalftijd	363 dagen

Een van de eerste koeien die Jan Hendriksen in de ligboxenstal in de benen jaagt, is Trees 99. De Raudochter was enkele maanden geleden in de race voor 'fleckviehkoe van het jaar'. Acht keer had ze inmiddels gekalfd en met haar levensproductie van 73.304 kg melk met 4,76% vet en 3,76% eiwit scoorde ze veruit het hoogste. Ook haar vruchtbaarheidscijfers zijn met een tussenkalftijd van 360 dagen en een inseminatiegetal van 1,6 aansprekend. Trees veroverde dan ook een verdienstelijke tweede plek in de verkiezing, bekendgemaakt tijdens de fleckviehdag op het bedrijf van Hendriksen.

'Met haar kengetallen benadert Trees ons fokdoel, maar ze is eigenlijk per ongeluk ontstaan', vertelt Jan Hendriksen met een glimlach. 'Trees is 75 procent fleckvieh door twee keer achter elkaar een fleckviehstier te gebruiken, terwijl wij aan rotatiekruising doen. Haar moeder was een van de eerste kruislingen, toen waren we nog een beetje zoekende.' Een jaar later werd er volgens de huidige strategie een zus van brownswiss-stier Even geboren en ook die loopt nog altijd op het bedrijf.

Wageningenproef naar rotatiekruising

Jan Hendriksen (51) heeft het melkveebedrijf met 160 melk- en kalfkoeien in maatschap met zijn vrouw Giesela Hendriksen (50). Ook Cor (22), een van de vijf kinderen, springt naast zijn studie bij in zijn vrije tijd. Diverse hand-en-spandiensten worden ook nog gedaan door de ouders van Jan, Cor en Agnes (beiden 75). De introductie van rotatiekruising op het bedrijf van

Hendriksen kent een bijzondere oorsprong. Jan Hendriksen was lid van een studiegroep van hun accountantskantoor. Op aanvraag van Wageningen UR nam de studiegroep melkveehouders deel aan een studie naar de inzet van arbeid op het melkveebedrijf. 'Na afloop vroeg de onderzoeker of we als veehouders nog meer wilden onderzoeken', vertelt Hendriksen. 'Een deel van de boeren was destijds, in de nadagen van stieren als Tornado en Boudewijn, ontevreden over de zwartbonte koeien. Zo is de Nederlandse proef naar rotatiekruising ontstaan, waaraan acht bedrijven, waaronder wijzelf, meededen.' Binnen de proef werden twee jaargangen alle dieren waarvan de veehouder van plan was een kalf aan te houden, om en om geïnsemineerd met een fleckvieh- of een holsteinstier. Na die twee jaar gingen alle koeien bij Hendriksen weer 'gewoon' onder een holsteinstier, in afwachting van de resultaten van de kruislingen. Bij de eerste kruislingen merkte Hendriksen dat de uiergezondheid en de vruchtbaarheid sterk waren verbeterd. 'De melkproductie valt als vaars misschien een paar procent tegen, maar dat halen ze op latere leeftijd ruim weer in. Wij hadden direct het gevoel dat deze koeien bij ons passen. We houden van een be vleesde koe, maar we willen beslist niets verkeers zeggen van zuivere holsteins. Kruislingen passen echter binnen ons doel om het optimale uit land en dier te halen', stelt Hendriksen. 'Door de jaren heen hebben we een makkelijk te managen koe gefokt. Niet om te kunnen aanrommelen, maar juist om de technische resultaten verder te verbeteren.' Binnen de rotatiekruising gebruikt Hendriksen naast

▲
Een selectie kruislingen die perfect aansluiten bij het fokdoel

De ligboxenstal is in 2009 uitgebreid en gelijktijdig is er links daarvan een nieuwe melkstal met wachtruimte gebouwd

holstein en fleckvieh het brownsvisras. 'Als derde ras is het belangrijk een ras te kiezen dat bij jezelf past. We waren gestart met Noors roodbont, maar dat gaf hier wat propperige koeien. Wij houden meer van een gerekte koe, dan past brown swiss beter. En iemand die zoekt naar een wat kleinere koe, vindt in jersey weer een goed derde ras.'

De rotatiekruising zorgt op het gebied van vruchtbaarheid voor een duidelijke sprong vooruit. 'De problemen die je soms hoort rond de transitieperiode, kennen wij niet tot nauwelijks. Bij ons verongelukken er meer koeien door de tocht dan rond het afkalven.'

Om ongelukken zo veel mogelijk te voorkomen insemineert Hendriksen de koeien al op 40 dagen na afkalven. Met gemiddeld 1,7 inseminaties zorgt dat voor een tussenkalftijd van slechts 363 dagen. 'Hoewel een kruisling minder persistent is dan een holstein en dus ook eerder moet kalven, is dit haast te kort, omdat je koeien ook de gelegenheid wilt geven hun melk te produceren.' Maar

dat veehouders de hoge productie bij droogzetten als excuses gebruiken voor een lange tussenkalftijd, kan Hendriksen slecht begrijpen. 'De gemiddelde productie in Nederland ligt op 9000 liter, dat is een dagproductie van gemiddeld 30 liter. Dan geeft een koe niet meer te veel bij het droogzetten.'

Over de technische en economische resultaten van de kruislingen niets dan lof in Blankenham. 'Alleen moet je er als veehouder wel tegen kunnen dat je een gemêleerde veestapel hebt in allerlei kleuren en aftekeningen en dat je ook niet meer bovenaan staat in de exterieurlijstjes. Maar melk geven – waar sommigen aan twijfelen – kunnen kruislingen echt, mits in het management alles klopt.'

De meerwaarde van kruislingkalveren wordt nog wel eens weggelachen. Onterecht, zo vindt zoon Cor Hendriksen. 'Als een kalf gemiddeld 100 euro meer opbrengt dan een zuiver holsteinkalf, dan mag de koe, wanneer je rekent met een melkprijs van 30 cent, al 1000 liter

De stal is ruim opgezet met diverse strohokken voor de transitiekoeien

melk minder geven. Maar dat doet ze hier niet hoor', verwijst Cor naar de gemiddelde productie van ruim 10.000 kilo melk.

De beste stieren per ras

Met name de laatrijpheid van kruislingkoeien spreekt de familie Hendriksen, die streeft naar een hoge levensproductie, aan. Bij het selecteren van stieren zoeken ze de absolute topstieren binnen het ras uit. 'Het is niet waar dat bij kruisen door heterosis opeens het niveau van de stieren niet meer belangrijk is. We zoeken echt de beste stieren die ook nog eens allemaal bovengemiddeld scoren voor de uiervererving, omdat dit een zwak punt is bij kruisen met andere rassen', vervolgt Cor. Hij neemt al een groot gedeelte van de fokkerijbeslissingen voor zijn rekening. Binnen holstein worden stieren gebruikt als Bookem, Malki, Saxobeat en Bonaparte. Bij fleckvieh zijn dat bijvoorbeeld Ralby, Pandora en Walot en bij brown swiss Vigor, Cadence en Payssli.

De bruikbaarheid van de fokwaarden van de koeien valt volgens vader en zoon bij kruisen volledig weg. 'Als je kijkt welk niveau de koeien hebben, dan zouden ze geen drup melk kunnen geven. Maar heterosis verstoort de normale rekensom van fokwaarden volledig.' Het is de reden waarom de melkveehouders fokwaarden nauwelijks gebruiken. Om ondanks het gebruik van de diverse rassen een meer uniforme veestapel te krijgen, zijn de melkveehouders inmiddels een paar jaar enthousiast gebruiker van het aAa-systeem.

Details maken het verschil

Binnen de bedrijfsvoering zijn details dus heel belangrijk en daar draagt de totale familie aan bij. 'We zitten hier ruim in onze arbeid met drie generaties die in meer of mindere mate meehelpen. We hebben ook een bovengemiddeld bedrijf qua omvang, omdat we er door de jaren heen altijd met twee gezinnen van moesten leven', vertelt Jan Hendriksen.

Onder andere op het gebied van ruwvoer staat Jan geen versloffing toe. 'Met het afdekken van de kuil moeten we allemaal helpen en dat gebeurt dan zeer precies, waardoor het vaak tot in de late uurtjes wordt. Slapen doen jullie morgen maar weer, redeneert Jan dan altijd', zo vertelt Giesela met een glimlach.

Geen steken laten vallen komt ook tot uiting in de jongveepfok. De kalversterfte bij geboorte ligt op zo'n vier procent en het aantal stuks jongvee dat na geboorte sterft, is 'hooguit één of twee per jaar'. Jan Hendriksen ziet ieder kalf geboren worden en kalveren krijgen drie keer per dag melk. Niet gek dus dat de gemiddelde afgeleverde nuka bij Hendriksen 65 kilo weegt en meer dan 200 euro opbrengt. Doordat Jan een verleden als klauwverzorger heeft, zal het niet langer dan een dag duren voordat een kreupele koe wordt uitgesneden.

Geen robot om weidegang

De ontwikkeling van het bedrijf kenmerkt zich door een continue, maar geleidelijke groei. Familie Hendriksen boerde van origine in Twente op zand- en leemgrond, maar vertrok twintig jaar geleden in ruilverkavelingsverband naar de huidige plek, grenzend aan de Noordoostpolder en de Weerribben en gelegen op vruchtbare klei op veengrond. Doordat er zich telkens weer kansen voordeden, groeide Hendriksen in grond en quotum

door, zodat bij het einde van de quoterings er 1,5 miljoen liter melk werd geproduceerd. In 2009 werd de ligboxenstal verlengd zodat er 195 koeien in passen. Er werden ruime strohokken voor de transitiekoeien gemaakt en er is gebouwd met oog voor korte looplijnen.

Ook werd er een nieuwe melkstal gebouwd: een 2 x 14 zij-aan-zij-rapid-exitstal. 'We hebben bewust niet voor robots gekozen destijds, omdat wij het niet zo zagen zitten om met drie robots te melken en dat te combineren met goed weiden. Bovendien zitten we ruim in onze mensen die allemaal kunnen en willen melken.'

Fosfaat gekocht voor 22 koeien

Geleidelijk groeien, dat is de strategie van Hendriksen. Dat geldt ook voor dit jaar en het betekent dus fosfaatrechten kopen. In vier porties hebben ze inmiddels voor 22 grootvee-eenheden fosfaatrechten gekocht. 'Door de korting van 8,3 procent en doordat we na de referentiedatum nog land hadden gekocht, was ons bedrijf uit balans geraakt. We willen in ieder geval de korting er weer bij hebben. We hebben voer, stalruimte en arbeid. De investering in fosfaatrechten is echt niet gelijk recht te rekenen, maar dat was het bij quotum ook niet', stelt Jan. 'Maar als we toen nooit wat hadden gedaan, dan waren we nu geen boer meer geweest. Bovendien hoefden we voor de fosfaatrechten geen geld te lenen, dus wat is dan het risico? Aan het einde van het jaar willen we weer 170 koeien melken, dus we moeten nog een keer wat rechten kopen.'

Met de ruimte voor 195 koeien in de ligboxenstal zijn er de komende jaren nog mogelijkheden voor geleidelijke groei. 'Maar arbeidsvreugde en geld verdienen staan voorop. Het aantal koeien is van ondergeschikt belang wat ons betreft', stelt Jan. 'En de volgende generatie – of het nu één of misschien zelfs twee opvolgers zijn – mag zelf beslissen hoe die wil doorontwikkelen.'

Grote veranderingen voorspelt Cor niet. 'Het zal allemaal wat extensiever moeten te zijner tijd, maar we behoren al jaren bij de beste 25 procent wat duurzaamheidsscore van FrieslandCampina betreft. De uitdaging wordt nu hoe we een goed verdienmodel krijgen onder die duurzaamheidsprestaties.'

▲ Trees 99 eindigde als reservekampioene tijdens de verkiezing fleckviehkoe van het jaar